
*Лариса СМОЛІНЧУК,
к. пед. н., доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування, Київ*

ЧЖАН СІНЬ,
кандидат філософських наук, Університет Хучжоу

РОЛЬ КУРАТОРА В СУПРОВОДІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Психологічна адаптація до студентського життя є чи не найважливішим завданням, яке постає перед першокурсниками. Завдяки успішній адаптації студенти комфортно почувають себе в навчальному закладі, налагоджують міжособистісні відносини, повноцінно розуміють зовнішнє середовище та забезпечують продуктивну співпрацю в колективі.

Сучасні дослідники виділяють навчально-професійні, педагогічні та соціально-психологічні фактори адаптації здобувачів вищої освіти до навчання.

Адаптація першокурсників – це комплексний процес, зумовлений взаємодією психологічних, соціальних і біологічних чинників:

- чинники, що відображають рівень підготовки до навчальної та ненавчальної діяльності (відповідність об'єму і рівню знань, умінь і навичок студента потребам освітнього процесу; професійна спрямованість студента, а саме: потреби, цінності, соціальні установки; соціальна активність студента);

- чинники, що характеризують розвиток індивідуальних здібностей до адаптації (рівень соціальної зрілості; індивідуально-особистісні особливості розвитку; суб'єктивний досвід);

- чинники педагогічного впливу на процес адаптації (рівень теоретичної і практичної підготовки викладачів закладу освіти; особистісно орієнтований підхід до студентів, незалежно від показників успішності; діалогізація спілкування в освітньому середовищі; забезпечення педагогічної підтримки з боку викладачів, кураторів, педагогічного колективу);

- чинники, пов'язані з умовами навчання і проживання (розклад занять, послідовність предметів; задоволеність міжособистісними відносинами у студентській групі).

Розглядаючи проблему адаптації студентів О. Мороз запропонував розрізняти такі форми адаптації:

- формальна адаптація (обізнаність з новими реаліями студентського життя, пристосування до умов навчального закладу, структури вищої школи, усвідомлення своїх прав і обов'язків);

- соціально-психологічна адаптація (пристосування до нового соціального оточення: викладачі, однокурсники, соціальна структура великого міста, сусіди в гуртожитку);

- дидактична адаптація (готовність засвоїти нові форми, методи навчання, працювати з великим обсягом навчального матеріалу, готовність опанувати мову наукових текстів).

Дослідження адаптації першокурсників дозволяють виділити труднощі, що виникають в цьому процесі:

- переживання, пов'язані з перехідним періодом від шкільного до дорослого життя;

- невизначеність мотивації вибору професії;

- недостатня психологічна готовність до самостійного життя, відмова брати на себе відповідальність за власне життя, поведінку, вчинки;

- невміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності.

Процес адаптації студентів ускладнюється різними факторами, зокрема:

- відсутність постійної підтримки з боку батьківської сім'ї;

- стрес пов'язаний зі зміною місця проживання, переїздом до іншого міста чи країни;

- недостатня комунікативна компетентність, що ускладнює взаємодію з однолітками та викладачами;

- невпевненість у власних здібностях та навичках;

- недостатня організованість, що може призводити до прогулів та відставання у навчанні;

- незнання норм поведінки в новому середовищі;

- складні життєві обставини, які можуть виникати в самостійному житті (хвороби, фінансові труднощі, міжособистісні конфлікти);

- недостатня психологічна підготовка до самостійного життя, тощо.

Особлива роль в адаптації першокурсників відводиться кураторові. Саме куратор ознайомлює студентів-першокурсників з місцем їхнього навчання, проживання, з історією, традиціями факультету й університету в цілому. У його задачі входить виявлення проблем і труднощів адаптації, надання допомоги групі у вирішенні складних чи конфліктних ситуацій.

Головним завданням куратора є – допомога студентам-першокурсникам швидко і безболісно адаптуватися до студентського життя, орієнтуватися у своїх обов'язках і правах, засвоїти особливості організації навчального процесу в університеті, створити сприятливий

мікроклімат у студентській групі та згуртувати колектив. (А.Ільченко, 2017)

Успіх діяльності куратора першого курсу багато в чому залежить від правильного вибору напрямів, форм і методів роботи зі студентами. Так основними напрямами роботи, що дозволяють куратору досягти необхідних результатів, є:

- ознайомлення студентів з особливостями навчально-виховного процесу в закладі вищої освіти;
- вивчення рис характеру, рівня знань і суспільної активності першокурсників;
- вивчення системи міжособистісних відносин, що формуються;
- розвиток у першокурсників організаторських умінь і звичок;
- надання допомоги в організації навчання та самостійної роботи студентів, тощо (П.Лучанінова, 2018).

Важливе значення також має робота куратора спрямована на формування професійних інтересів, зокрема:

- виявлення мотивів студентів вступу до закладу вищої освіти;
- розуміння рівня усвідомлення першокурсником специфіки й характеру обраної професії;
- діагностика якостей, які можуть і повинні бути розвинені в процесі підготовки майбутніх фахівців.

Особливу увагу варто приділити активному знайомству студентів з вимогами, які пред'являються професією до особистості фахівця.

Виділяють ряд факторів успішного протікання взаємодії у діаді «куратор - студент»:

- моральна зрілість куратора;
- психолого-педагогічна підготовка;
- результативність педагогічних впливів;
- професійна наукова ерудиція;
- природність прояву куратором професійно важливих якостей, які потрібно засвоїти студентам;
- уміння здійснювати особистісно-орієнтований підхід (М.Карелін, М.Норенко, 2019)

Ці фактори є основою успішної адаптації першокурсників, дають їм можливість демонструвати необхідні якості у проблемних ситуаціях, підвищують ефективність спілкування, сприяють розвитку індивідуально-цінних якостей, формувати професійні якості.

Можна виокреми аспекти діяльності й спілкування куратора, які є необхідними в процесі психологічного супроводу адаптації першокурсників:

- соціально-психологічний – уміння викладача працювати з групою, колективом;
- індивідуально-психологічний – мобілізація особистості для розв'язання необхідних питань і проблем;
- дидактико-психологічний – діяльність спрямована на вирішення педагогічних завдань навчально-виховного процесу закладу вищої освіти.

Ці аспекти взаємозалежні і взаємодоповнюючі в діяльності й системі відносин куратора і студентів.

Результатом діяльності куратора має бути: оволодіння студентами новим соціальним досвідом поведінки, формування ціннісних орієнтацій, національної самосвідомості, розвиток індивідуальних якостей особистості, і, звичайно ж, професіоналізація.

Отже, за умови створення атмосфери взаємної довіри, поваги, об'єктивності, віри в можливість студентів університетське середовище стане чинником успішної адаптації студентів та їхнього професійного становлення.

Список літератури

Гарань Н., Осміченко А. Куратор – наставник студентської академічної групи закладу вищої освіти. Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ, 2018. – Вип. № 5 (91). – С. 68–84.

Ільченко А.А. Діяльність куратора на етапі адаптації студентів у вищому навчальному закладі. Педагогічні науки: зб. наук. праць [Херсонського державного університету]. – 2017. – Вип. 75(2). – С. 39–43.

Карелін М., Норенко М. Роль куратора академічної групи у формуванні громадянської культури студентської молоді Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ, 2019. – Вип. № 6 (98). – С. 145–156.

Лучанінова П. Куратор академічної групи як ключовий суб'єкт виховної системи ВТНЗО. Духовність особистості: методологія, теорія і практика / [гол. редактор Г.П. Шевченко]. – Вип. 1(76) – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017 – С. 120–132.

Очеретнюк А. О., Лисенко Д. А., Паламарчук О. В. та ін. Проблема адаптації студентів першого курсу до навчального процесу. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2018. Т. 22. № 3. С. 543–547.